

Motion till riksdagen 2025/26:3863

av Anders Ygeman m.fl. (S)

med anledning av skr. 2025/26:67 Riksrevisionens rapport om likvärdighet i förskolan – statens stöd, uppföljning och tillsyn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om Skolinspektionen även ska ha allt tillsynsansvar samt ansvar för att bevilja tillstånd för förskolor och pedagogisk omsorg och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen ska få skarpare redskap att granska och kontrollera förskolans likvärdighet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har granskat om staten arbetar effektivt för att främja en likvärdig förskola. Den övergripande slutsatsen är tyvärr nej. Det är ett allvarligt misslyckande för regeringen som låter vinstjakten i förskolan fortsätta och som dessutom har ignorerat riksdagsmajoritetens uttryckliga vilja att utreda ett statligt tillsynsansvar över förskolan. Förskolan spelar en avgörande roll i våra barns utveckling och lärande. Riksrevisionens granskning visar hur förskolan hamnar i skymundan i både regeringens och myndigheternas insatser och uppföljningar. Bedömningen är att tillsynssystemet inte främjar en enhetlig och rättssäker tillsyn. Det är en allvarlig kritik som pekar på behovet av omedelbara åtgärder från regeringens sida. Vi socialdemokrater accepterar inte att likvärdigheten i förskolan och barnens rätt till utveckling och lärande underordnas vinstdrivande koncerners vinstintresse.

Utred ett ökat tillsynsansvar för Skolinspektionen när det gäller förskolan

I dag är det kommunerna som ansvarar för frågan om att bevilja fristående huvudmän tillstånd att bedriva förskola och pedagogisk omsorg samt tillsynen över dessa. Skolinspektionen ansvarar samtidigt för tillsyn över de kommunala förskolorna och pedagogisk omsorg. Här har riksdagen tidigare gjort ett tillkännagivande om att utreda för- och nackdelar med att Skolinspektionen får allt tillsynsansvar samt ansvar för beviljande av tillstånd för förskolor och pedagogisk omsorg. Trots att det finns både ett tydligt behov och en uttrycklig vilja att utreda frågan hos en majoritet i riksdagen, så har regeringen ignorerat frågan. I budgetpropositionen för 2025 ansåg regeringen helt enkelt frågan slutbehandlad och avskrev den. Riksrevisionens rapport visar att detta var ett misstag. Vi socialdemokrater kräver att regeringen lyssnar på riksdagsmajoriteten och Riksrevisionen och tillsätter en utredning av frågan.

Vidta åtgärder mot ojämlikheten i förskolan samt förbjud vinstuttag och läckage av skattemedel

Enligt Riksrevisionen arbetar Skolverket och Skolinspektionen inte tillräckligt effektivt för att främja målet om en likvärdig förskola. Samtidigt är det uppenbart att regeringen inte gett myndigheterna skarpa verktyg att på allvar följa upp likvärdigheten i förskolan. Vinstdrivande förskolor tillåts slussa runt de resurser som avsatts för barnens lärande och utveckling i komplicerade ägarstrukturer där de omvandlas till lyxbilar, vinst och arvoden. Precis som skolmarknaden domineras svensk förskola alltmer av megakoncerner som satt vinstjakten i system. Bara de fyra största förskolekoncernerna äger i dag tillsammans över 450 förskolor. I höst har en rad avslöjanden gjorts om hur koncerner bedriver vinstjakt bland våra minsta barn:

- Hagvidson, en väldigt snabbväxande och lönsam koncern som trots omfattande vinster ransonerat smör och pålägg för barnen.
- Tivolikoncernen, som gjort stora vinster samtidigt som man fått kritik för personalbrist och brister i tillsynen över barnen. Ägarna tog ut 41 miljoner samtidigt som barnen fått Babblarna som pedagoger.
- Atvexa, en megakoncern inom förskolevärlden, har slussat ut över 100 miljoner från olika förskolor till moderbolaget. Samtidigt har man sparat in på vikarier. Ägarna lever på lyxadresser och kör runt i Porschar.

Så länge den här typen av vinstjakt inte är förbjuden kommer Skolinspektionen stå handfallen. Skarpa verktyg för att granska, upptäcka och vidta åtgärder mot missförhållanden kopplade till vinstjakt saknas. Vi socialdemokrater kräver därför att vinstuttag i förskoleverksamhet förbjuds. Förskolans pengar ska stanna i förskolan. Ett totalförbud ska införas mot att en koncern kan slussa resurser avsedda för en förskola vidare till en annan verksamhet eller bolag. Detta skulle ge Skolinspektionen helt andra verktyg att granska förskolans likvärdighet och stoppa missförhållanden.

Anders Ygeman (S)

Linus Sköld (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Mats Wiking (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Robert Olesen (S)

Niklas Sigvardsson (S)